

K osídlení v prostoru předlokační osady Obora v Praze na Malé Straně

Jan Havrda

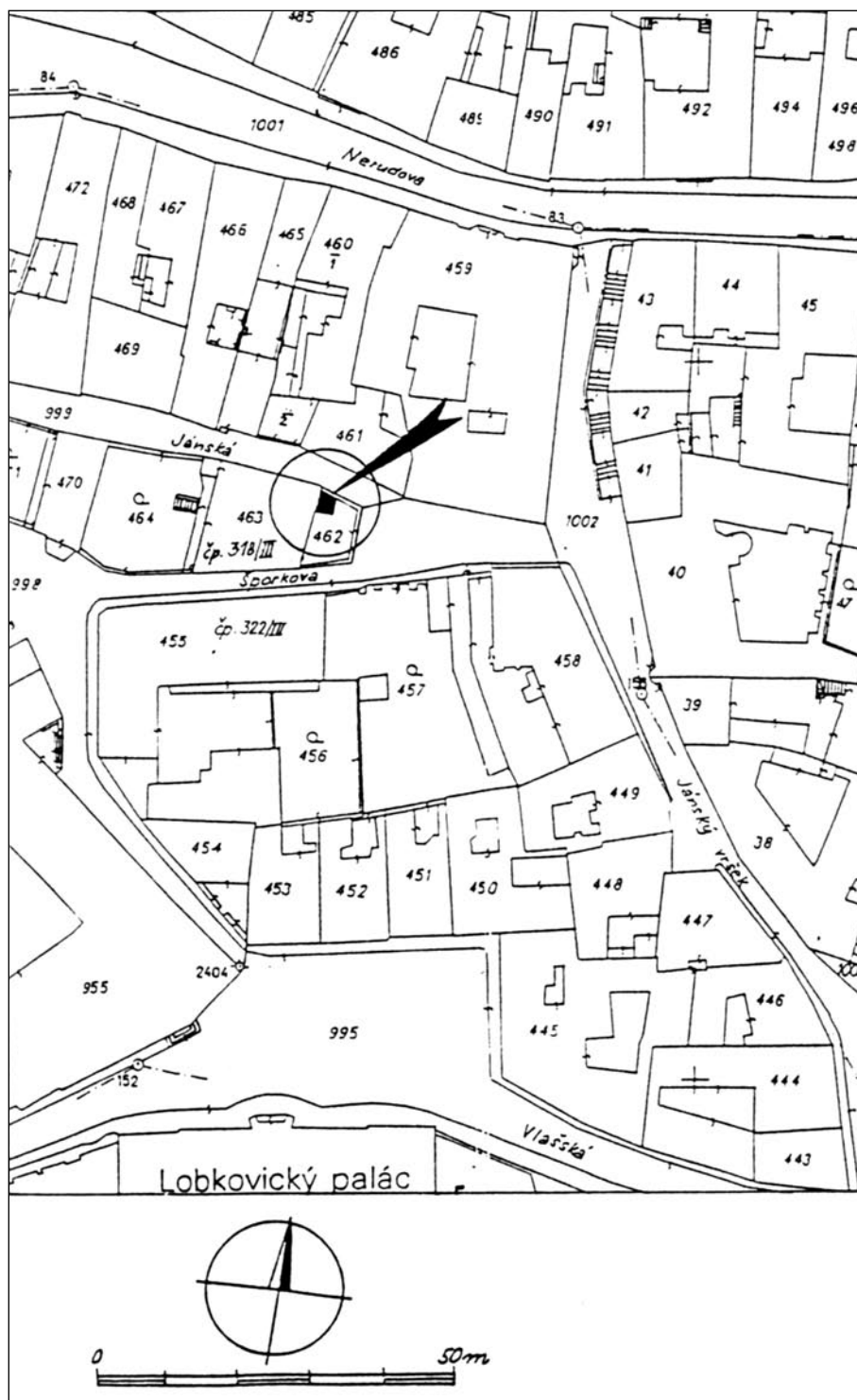
1. Lokalizace a okolnosti výzkumu

Rozsahem nevelký archeologický výzkum byl vyvolán stavbou transformátoru na předzahradce před východním průčelím domu čp. 318/HI ve Šporkově ulici na Malé Straně v Praze I (obr. 1). Stavba zde realizovala jámu o rozměrech 2,2 m x 3,0 m hlubokou 4 m. Výzkum probíhal jako záchranný. Jeho úkolem bylo zjistit a dokumentovat archeologické situace v průběhu jejich ničení stavebními pracemi. Akci objednala firma Pražská energetika a. s. a proběhla v 2. polovině dubna 1997. Vzhledem k terénní situaci bylo možné nechat stavbu za archeologické asistence odtěžit recentní a subrecentní navážky do hloubky 1,3 m. Další terény již byly rozebírány archeologicky po přirozených vrstvách. V rámci výzkumu bylo dokumentováno 6 stratigrafických řezů (obr. 2).

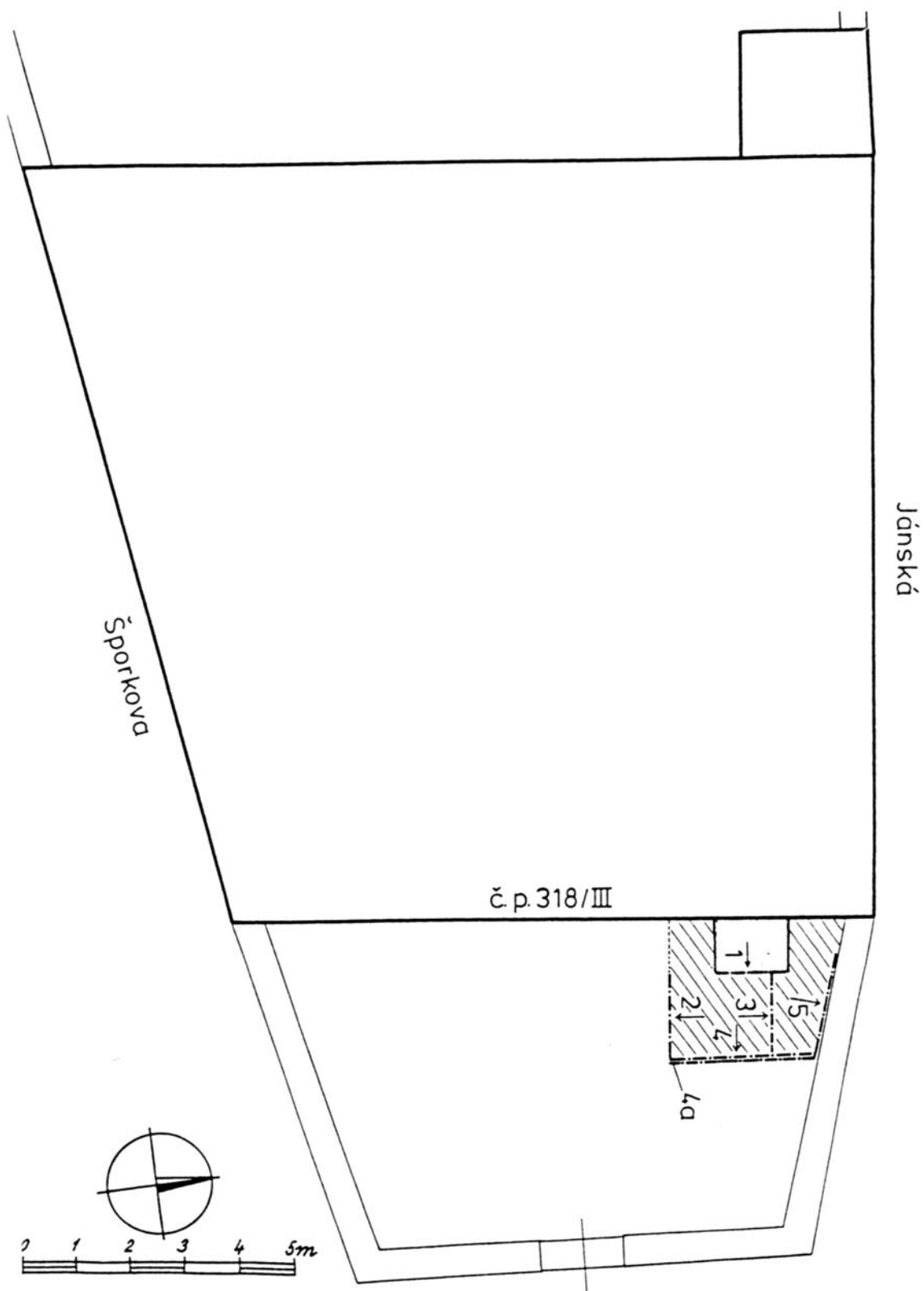
2. Geomorfologické poměry

Místo výzkumu se nachází v západní části Pražské plošiny. Na geomorfologii terénu se podílelo množství faktorů. K nejvýznamnějším patří rozdílná odolnost skalního podkladu vůči různým typům zvětrávání a extrémní klimatické podmínky během pleistocénu. Plocha výzkumu byla situována v nadmořské výšce 218,00 m n. m. na jižním svahu hradčanského ostrohu tvořeného relativně odolnými horninami. Původní předpoklad, že se v prostoru domu čp. 318/III nacházel strmý svah obrácený k jihu a částečně k východu, byl tímto výzkumem částečně revidován. Pro malou hloubku sondy nebylo možné určit původní výšku terénu zcela bezpečně. Materiál typický pro malostranské svahoviny byl dokumentován ve dvou geologických sondovacích tyčích, a to na niveletě 213,72 m n. m. (vrstva 60, řez 5) a na niveletě 212,92 m n. m. (vrstva 63, řez 4a). Po propojení těchto nivelet můžeme teoreticky rekonstruovat povrch svahu, který se zde stabilizoval někdy před 2. čtvrtinou 13. století. Není ovšem vyloučeno, že se pod tímto souvrstvím svahovin nacházejí ještě starší (raně středověké nebo pravěké) archeologické situace. Při srovnání s maximální niveletou povrchu podloží (215,00 m n. m.) u bývalého kostela sv. Jana, na místě dnešního čp. 322/III (*Dragoun 1988b, 185*) vzdáleného 17 m na jih je možno dojít k poněkud odlišné představě o původním georeliéfu lokality. V místě výzkumu by se nacházela deprese o minimální hloubce 2 m. To by znamenalo, že románská svatyně byla vybudována na

dílčím vyvýšeném místě v rámci svahu hradčanské ostrožny. O genezi i o dataci této deprese nemůžeme říci nic bližšího. Další informace o výšce podloží byly získány z geologického vrtu, který byl situován na křižovatce ulic Šporkova a Janský vršek (*Hrdlička 1996, bod 1140*), kde bylo podloží zaznamenáno 5 m pod současným terénem na niveletě 211,31 m n. m.

OB. 1. PRAHA 1 - MALÁ STRANA, ŠPORKOVA ČP. 318/III. SITUACE VÝZKUMU.

OBR. 2. PRAHA 1 - MALÁ STRANA, ŠPORKOVA ČP. 318/III. SITUACE SONDY S UMÍSTĚNÍM DOKUMENTOVANÝCH ŘEZŮ.
KRESBA J. MOUREK.

3. Geologické poměry

Podle inženýrsko-geologické mapy 1:5000, list mapy Praha 7-1 (*Šimek 1970, A-mapa geologických poměrů*) je skalní podklad v místě výzkumu tvořen vinic-kými (Černínskými) břidlicemi, které jsou černošedé, hustě slídnaté a jílovité. Skalní podklad nebyl v prohlubovaných prostorách zachycen. Zjištěné údaje nedovolují na zkoumané lokalitě upřesnit výše zmíněnou inženýrsko-geologickou mapu, kde je uvedena nadmořská výška skalního podkladu v intervalu 210,00-205,00 m n. m.

Mocnost pokryvných útvarů se zde předpokládá od čtyř do šesti metrů (*Šimek 1970, B-mapa mocností pokryvných útvarů*). Obecně lze konstatovat, že pokryvné útvary uložené převážně ve formě svahových hlín vykazují v tomto prostoru značnou variabilitu (*Zavřel 1997, 107*). Materiál typický pro malostranské svahoviny byl dokumentován ve dvou geologických sondovacích tyčích (viz kapitola 2).

4. Historie lokality

4.1. Historie lokality známá z pásemných pramenů

Lokalita se nachází západně od centrální části malostranského podhradí, vně středověkých městských hradeb na území předlokační osady sv. Jana v Oboře. Dějinami osady Obora se naposledy podrobně zabýval *Zd. Dragoun (1986)*.

První písemná zmínka o osadě Obora je z roku 1278. Týká se vykopání dvou příkopů napříč hradčanským ostrohem od Brusnice až k Oboře. V dalších dvou zprávách je zmíněn kostel sv. Jana, u kterého byl zřízen hromadný hrob pro oběti hladomoru v roce 1282. Následující písemné zprávy jsou známé z doby až po polovině 14. století. Z nich vyplývá, že menší část osady spadala pod pravomoc českých královen, do husitských válek zastupovaných proboštem pražské kapituly. Rozsáhlejší část Obory patřila pod jurisdikci Strahovského kláštera (*Dragoun 1986*). Obora náležela ve středověku k velmi chudým osadám s nepříliš dobrou pověstí. Ve spojitosti s ní je také vícekrát zmíněno vinařství. Už od roku 1361 (stavba Hladové zdi) se nachází v hradbách Malé Strany, ovšem její právní připojení k městu je realizováno až v 50. letech 17. století (*Merhout 1956, 42*). Dějiny osady tak splývají s historií Malé Strany. Funkce kostela sv. Jana končí rokem 1784, kdy je spolu se sousední kaplí sv. Matěje zrušen (*Ekert 1884, 335sq.*).

4.2. Historie lokality známá ze stavebně historického průzkumu

Dům čp. 318/111 zvaný „U kamenného ptáka“ patřil na právo osady sv. Jana v Oboře. Protože se knihy tohoto práva nezachovaly, je možné sledovat historii domu a k němu přilehlé zahrady v písemných pramenech až od 1. poloviny 17. století.

V elaborátu stavebně-historického průzkumu domu čp. 318/III (*Kašička a kol. 1970, 9*) se uvádí, že nejstarším předchůdcem domu mohl být menší středověký objekt, z něhož se s velkou pravděpodobností dochoval sklep v jihovýchodní části dnešního půdorysu. Nadzemní část stavení nahradila patrně již před rokem 1562 renesanční novostavba, která stála až do poloviny 19. století, kdy došlo k radikální přestavbě domu.

4. 3. Historie naleziště na základě archeologických pramenů v okolí

V blízkém okolí referované lokality proběhlo v minulých letech několik archeologických výzkumů PÚPP. Nejblíže to byl výzkum u bývalého kostela sv. Jana, který potvrdil existenci románské rotundy a předběžně datoval její vznik do 2. poloviny 12. století či snad až do počátku 13. století (*Dragoun 1988a, 414; idem 1988b, 184*). Dále byly odkryty dva horizonty starší než stavba kostela. Mladší z nich obsahoval několik hrobů. Uvedené hroby porušovaly málo mocné sídlištní souvrství s torzem ohniště a s několika kúlovými jamkami (*Dragoun 1988a, 414; idem 1989, 173*). Zahloubené objekty s nálezy strusky ze závěru středohradištního období, překryté svahovými hlínami byly zdokumentovány v Nerudově úl. čp. 236/III, (*Zavřel 1997, 105sq.*). Přibližně z této doby je také zahloubený sídlištní objekt na Jánském vršku čp. 328/III (*Čiháková - Zavřel 1995, 223*). Při výzkumu ve Šporkově ulici za čp. 321/III (vzdáleném ca 115 m západně) byl zdokumentován jeden pravěký a několik nad ním ležících raně středověkých objektů z 9. - počátku 10. století. (Kromě několika kúlových jamek, ohnišť a většího spáleníště, nad kterým se nacházela poloha opukových kamenů a velkých říčních valounů, byla zachycena mírně zahloubená pec). Objekty byly překryty souvrstvím svahových hlín, na které nasedaly novověké vyrovnávací vrstvy mocné 1-2 m (*Havrda 1996, 146*).

5. Popis terénní situace

Sonda zastihla stratigrafii, jejíž charakteristika je zřetelná na příslušných vertikálních řezech se slovním popisem jednotlivých vrstev. Pro sondu je sestaven Vývojový diagram, který graficky znázorňuje vztahy mezi jednotlivými stratigrafickými jednotkami (kontexty) v rámci celé sondy - tj. mezi všemi vrstvami, zdmi a stykovými plochami sondy. Následně byla stratigrafie rozdělena do určitých logických skupin, označených jako stratigrafické celky (SCI - SC7). Každý ze stratigrafických celků je časově zařazen a současně, pokud je to možné, je uvedena i maximální kóta zachovaného povrchu daného celku. Podrobně je výzkum zpracován v Nálezové zprávě (*Havrda 1998*).

6. Nálezy

Z nálezové situace byl získán kromě dvou kusů strusky, dvaceti zvířecích kostí, úlomku limonitu a měděného drátku soubor keramiky (celkem 348 úlomků, z toho 50 okrajů a 96 zdobených těl; všechny okraje a některé zdobené zlomky keramiky jsou zobrazeny na obr. 3 a 4).¹⁾ K ne příliš běžným nálezům patří pozlacená esovitá záušnice o průměru 13 mm a poměrně dobře zachovalý parvus Václava III.

Z keramických tvarů převažují hrnce, dále se zde vyskytly tzv. technické misky, misky s vnitřní vlnicí, kahánky, zásobnice a v mladších situacích džbány a pánvička.

---

1) Za cenné připomínky při hodnocení keramiky děkuji PhDr. J. Čihákové, PhDr. L. Hrdličkovi a Mgr. J. Podliskovi.

7. Komentář k vývojovému diagramu s popisem nálezů

SC1 - jako stratigrafický celek I bylo označeno podloží tvořené svahovými hlínami (podrobněji popsáno v kapitole 2 a 3).

SC2 - představuje nejstarší zaznamenanou antropogenní aktivitu. Jedná se o souvrství vyrovnávacích nebo zásypových vrstev mocné minimálně 1,75 m. Jeho báze nebyla pro malou hloubku sondy (214,10 m n. m.) dosažena. Je možné ji očekávat pod niveletou 213,72-212,92 (informace z geologických sondovacích tyčí - řez 5 a řez 4a). Pro malý rozsah (a hloubku) výkopu není možné určit, zda toto souvrství vyplnilo přírodní depresi nebo zda vzniklo při zániku nějakého blíže nespecifikovaného zahloubeného objektu. Souvrství bylo ve svém složení značně heterogenní. V rámci SC2 jsme rozlišily 3 části.

Spodní část - **SC2.1.** tvořila vrstva 46 s většími opukovými kameny, pod nimiž se nacházely další hlinité vrstvy (vrstva 48, 50, 59, 62). Vrstva 48 obsahovala četné úlomky břidlice a překrývala polohu zvlhlého břidlicového písku (vrstva 49). Dle keramiky je možno uvažovat o vzniku SC2.1. během 1. třetiny 13. století.

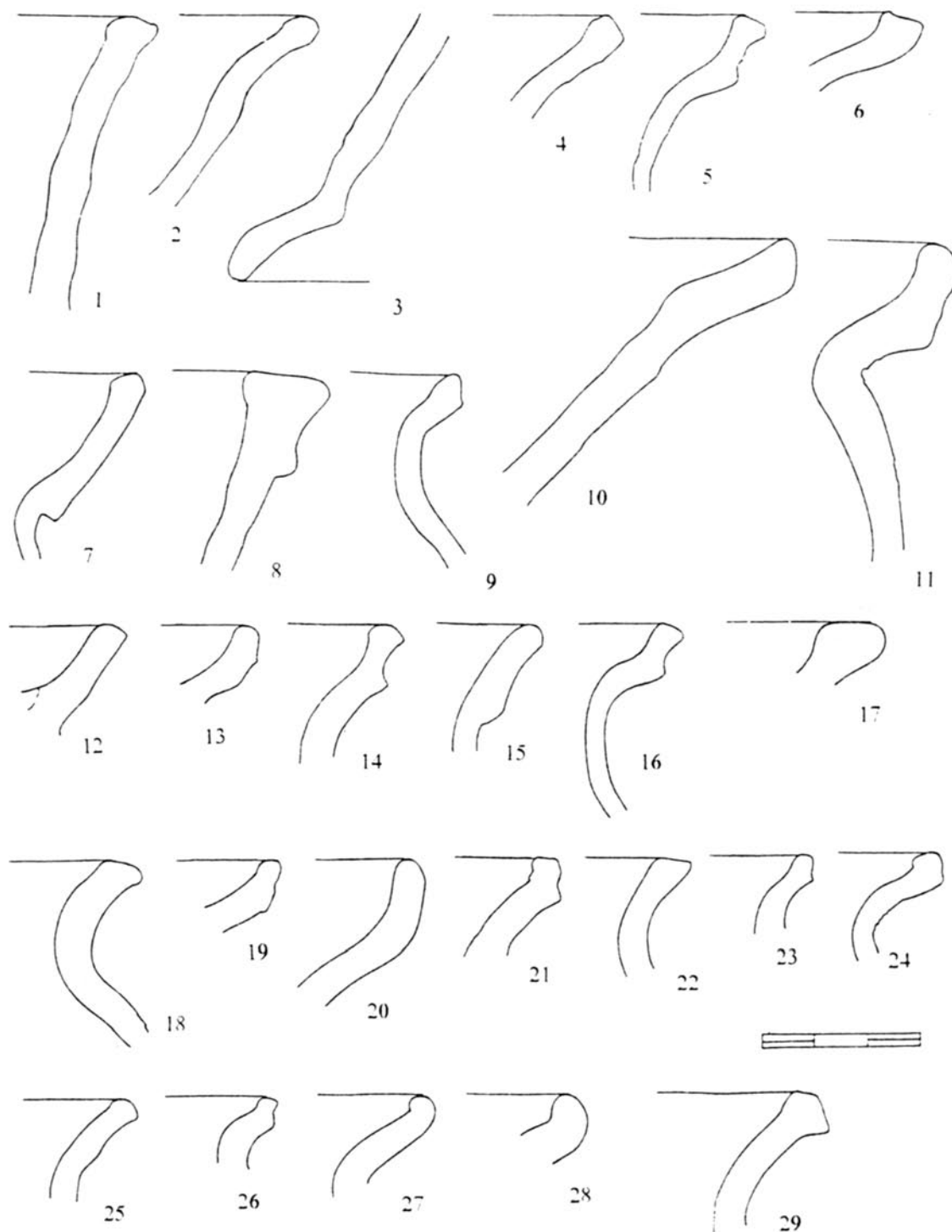
Nálezy - vrstva 48: keramika: materiál - světle šedá až světle hnědá režná hrncina, ojediněle červená, ostřívo tvoří středně až hrubozrnný písek s příměsí šupinek slídy, 3 střepy tuhové keramiky, z toho jeden ze silnostěnné zásobnice (obr. 4: 19, 20, 21) vrstva 46: keramika: nehomogenní soubor - materiál jako ve vrstvě 48; jeden zlomek s velmi hrubozrnným ostřivem (o průměru až 2 mm) vystupujícím z povrchu, 5 zlomků (ca 9%) z cihlově červené režné hrnciny (materiál tzv. technických misek), dále nízké misky (obr. 4: 12) a misky s vlnicí na vnitřní straně (obr. 4: 11), nejmladší prvky souboru - keramika s klasicky zduřelým okrajem (obr. 4: 10, 14), v souboru jsou zastoupeny hrnce, nízké misky, tuhové zásobnice, „technické misky“; (bylo nalezeno i několik úlomků typických pro raně středověkou keramickou produkci (před nástupem keramiky s kalichovitým profilem okrajů).

Nad SC2.1. se nalézala poloha stavební sutě tvořená narezlým pískem s okrovou až naředlou písčitou maltou (vápenná, s velmi hrubozrnným ostřivem, nehojně hrudky vápna o prům. až 0,5 cm - vrstva 45) označená jako **SC2.2.** Tato poloha indikuje nějakou stavební aktivitu v blízkosti sondy, datovatelnou keramikou z poloh SC2.1. a SC2.3. patrně do konce 1. poloviny 13. století.

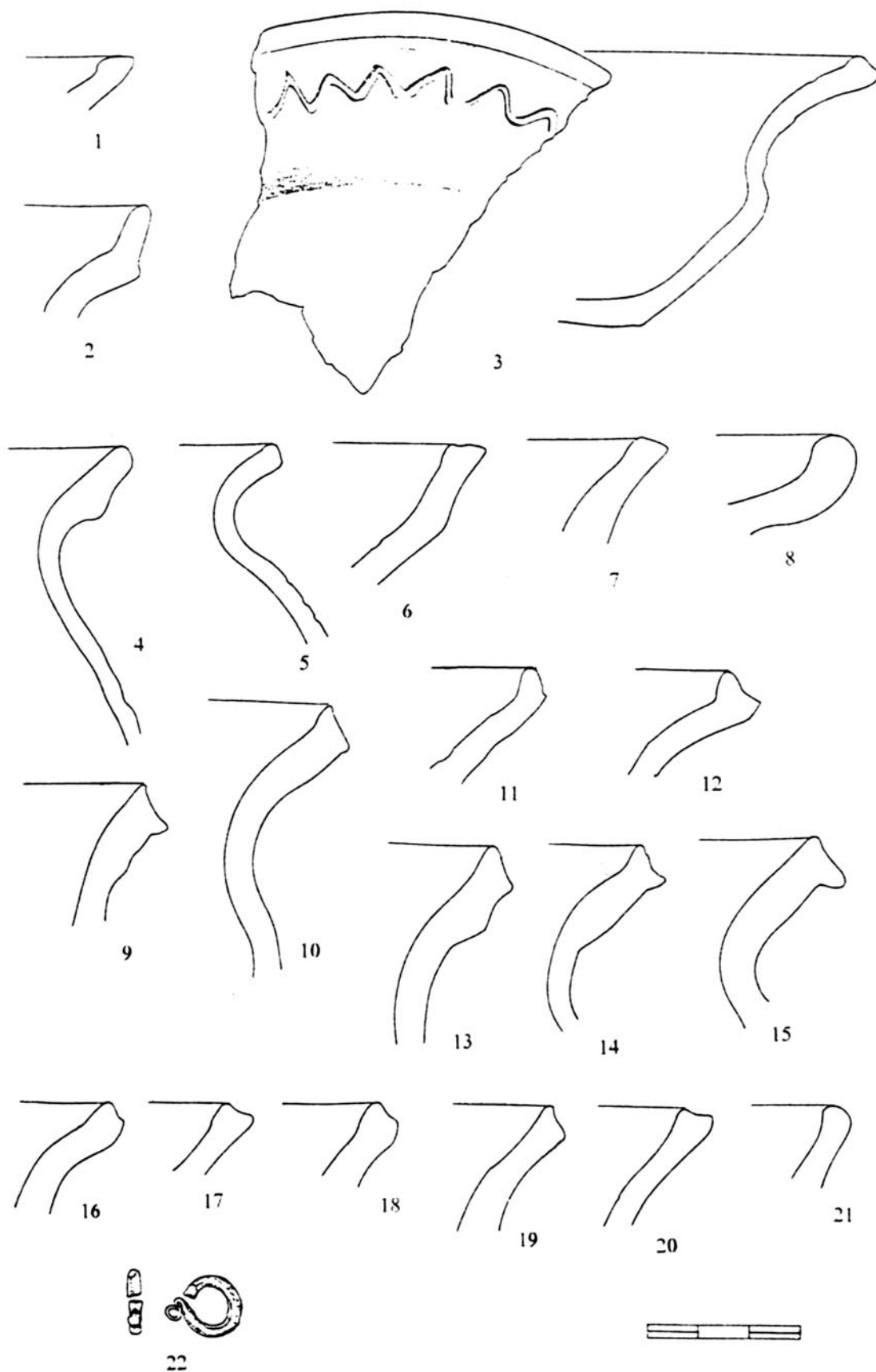
Nejsvrchnější partie označená jako **SC2.3.** byla tvořena polohami šedé slídnaté břidlice (masivní kusy o průměru 0,4 m až 1 m, kameny o průměru 0,05-0,15 m, i různě zvětralá zrna do 0,01 m, břidlice byla proložena nepravidelnými polohami světle hnědé prachovité místy až jílovité středně ulehle až plastické hlíny s příměsí břidlicových zrn (značně chaotická textura) - vrstvy 12, 14 a 58. Povrch těchto vrstev byl mírně ukloněn směrem k severu, tj. proti sklonu jižního svahu ostrožny Pražského hradu. Překvapivá byla značná kubatura břidlice (plocha až 4 m² s velmi proměnlivou mocností - ca 0,1-0,6m, max. až 1,1 m - vrstva 58 na řezu 5). Neobvyklá byla skutečnost, že se kamenité polohy skládaly z rozměrných, mírně rozpukaných bloků o délce až 1 m. (Při plošném odkryvu nebylo možné místy jednotlivé bloky od sebe vůbec odlišit.) V případě, že by sonda byla menší a dále se už neprohlubovala, nabízela by se mylná interpretace, popsat tyto kamenité polohy jako skalní podloží. S největší pravděpodobností se jedná o materiál, který sem byl přemístěn z míst severněji nad zkoumanou lokalitou a patrně byl získán, když při nějaké stavební aktivitě došlo k odtěžení svrchní partie skalního podloží.

Nálezy - vrstva 18: keramika: převažuje světle hnědošedá režná hrncina, 1x atypický zlomek světle šedý tvrdě vypálený, 5 atypických zlomků značně omlětých, klasicky zduřelý okraj (obr. 4: 9), 1x atypický tuhový zlomek, značně slídnatý; malta: světle okrová, vápenná, s velmi hrubozrnným ostřivem (hl. křemen - o průměru až 0,5

cm), četné hrudky vápna o velikosti až 1,5 cm; vrstva 19: keramika: 1x atypický zlomek černošedý na povrchu značně popraskaný, omletý, netypický pro středověké zboží (pravěk?), 1x atypický drobný cihlově červený, velmi omletý; vrstva 17: nehomogenní soubor keramiky: derivát kalichovitěho okraje (obr. 4: 8), torzo nádoby - na lomu a na vnitřní straně žlutá, na vnější straně šedozelená, tvrdě vypálená, na vnitřní straně - technické rýžky, na vnější vývalkovitá šroubovice. ostatní šedá až šedohnědá režná hrncina, 1x atypický zlomek cihlově červený, 1x úlomek limonitu (někdy využívaný jako Fe ruda); vrstva 15: keramika: jednoduchý okraj (obr. 4: 7), povrch hnědočervený

OBR. 3. PRAHA L - MALÁ STRANA, ŠPORKOVA ČP. 318/III. OKRAJE KERAMIKY ZÍSKANÉ PŘI VÝZKUMU ZE STRATI-
-GRAFICKÉHO CELKU SC₅ - (1, 2: VRSTVY 34 A 2); Z CELKU SC₄ - (3: VRSTVA 41; 4 - 17: VRSTVA 3; 17 - 24: VRSTVA
4); Z CELKU SC₃ - (25: VRSTVA 5; 26: VRSTVA 6; 27, 28: VRSTVA 10; 29: VRSTVA 11). KRESBA M. PROCHÁZKOVÁ.

OBR. 4. PRAHA L - MALÁ STRANA, SPORKOVA ČP. 318/III. OKRAJE KERAMIKY ZÍSKANÉ PŘI VÝZKUMU ZE STRATI-
-GRAFICKÉHO CELKU ŠC2 - (1: VRSTVA 12; 2 - 6: VRSTVA 13; 7: VRSTVA 15; 8: VRSTVA 17; 9: VRSTVA 18; 10 - 18:
VRSTVA 46; 19-21: VRSTVA 48; 22 - ZÁUŠNICE: VRSTVA 15). KRESBA M. PROCHÁZKOVÁ.

- místy stržený, na lomu šedý, 1x - atypický zlomek - režná červená hrncina, 1x atypický zlomek - režná světle šedá hrncina; (obr. 4: 22); vrstva 13: keramika: světle hnědá šedo hnědá až šedá režná hrncina, okraj (obr. 4: 2) na vnitřní straně světle šedý až bílý s jemnozrnným jemně vystupujícím ostřivem, 4 atypické zlomky - cihlově červená režná hrncina, v jádře lomu šedá, ostřivo - drobné klasty křemene, méně slída (do průměru 1 mm), mírně vystupuje z povrchu, okraje (obr. 4: 3, 5, 6) - materiál šedá až šedo hnědá hrncina; dva zlomky misek s vlnicí na vnitřní straně (obr. 4: 3, 6), 1x okraj s hlazeným, šedozeleným povrchem (obr. 4: 4); vrstva 12: keramika (popis tříd jako u vrstvy 3), C: 37% (světlá červená keramika vyráběná na rychle rotujícím kruhu, někdy vnitřní strana krémově šedá, tvrdě vypálená), D: 50%, (hnědá až šedo hnědá hrncina s hrubozrnným ostřivem, s drobnými klasty až s šupinkami slídy), 1 úlomek povrch šedý, na lomu bílošedý - materiál keramiky s tzv. archaicky zduřelým okrajem, většina zlomků značně omlatá.

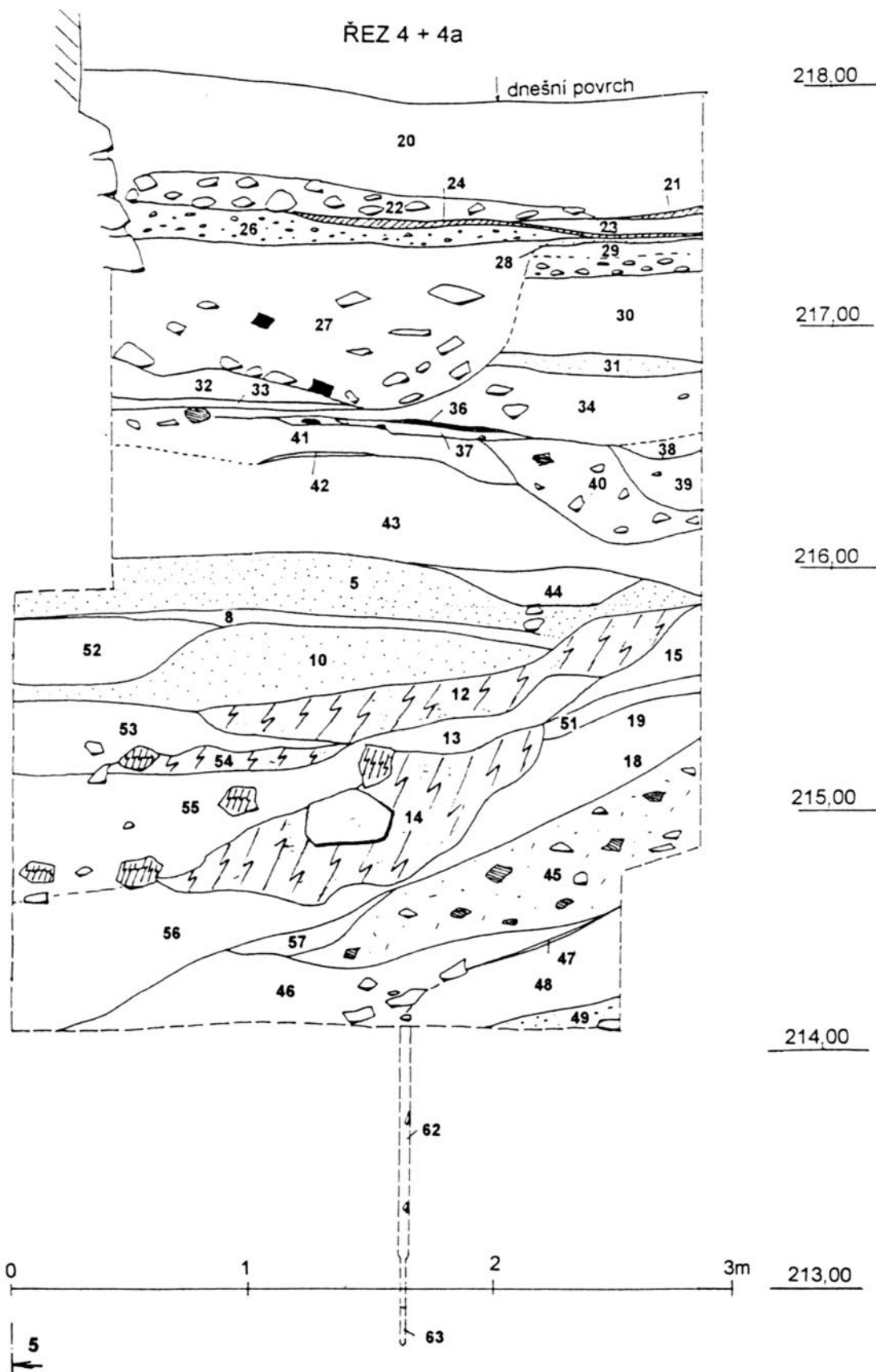
Mimo soubor keramiky z 2. poloviny 13. století byla získána z vrstvy 17 pozlacená bronzová esovitá záušnice (průměr záušnice 13 mm, průměr drátku 2,2 mm; jeden konec rovně ustríhnut, druhý konec drátku roztepán a esovitě ohnut), kterou je možné datovat do závěru středohradištního či do počátku mladohradištního období (*Krumphanzlová 1974, 52sq.*). Je možné, že se jedná o náhodně ztracený předmět pocházející z vyšších poloh - spjatých s osídlením Pražského hradu. Nelze však též vyloučit, že záušnice původně patřila ke kontextu raně středověkého pohřebiště, které předcházelo stavbě románského kostela sv. Jana. Existence tohoto starobylého pohřebiště byla potvrzena při archeologickém výzkumu v r. 1987 (*Dragoun 1988b, 414*).

SC3 - reprezentuje souvrství horizontálních či velice mírně k jihu ukloněných hlinitých a písčitých poloh, které je možné interpretovat jako vyrovnávací s tím, že na genezi písčitých vrstev 5, 9, 10 se výrazně podílely přírodní procesy (splach). Tento celek patrně vznikl při vyrovnání nevelké prohlubně vzniklé sedáním celku SC2. Pouze na řezu 3 byl rozpoznán nevelký zahloubený objekt vyplněný vrstvou 8. Dle keramiky je možno uvažovat o vzniku SC3 během 2. pol. 13. století.

Nálezy - vrstva 11: keramika: převážně šedá až hnědošedá hrncina, na lomu patrně ostřivo z křemenných klastů (průměr 1 mm); 1 atypický úlomek na lomu cihlově červený s přechodem do šedé, materiál jemnozrnný plavený, bez viditelného ostřiva; povrch vnitřní i vnější lesklý, černý; na vnitřní i vnější straně technické rýžky (rychle rotující kruh), tvrdě vypáleno - import? (nelze vyloučit, že se jedná o intruzi); vrstva 10: nehomogenní soubor keramiky: derivát kalichovitěho okraje (obr. 3: 28), 1x úlomek zdobený vlnicí a svazkem rýh. Materiál zbývajících úlomků - světlejší šedý slídnatý až značně slídnatý, 1x „sendvičový efekt“ cihlově červený, střep - uprostřed šedý, 1x atypický zlomek, režná cihlově červená hrncina s jemným vystupujícím ostřivem, na povrchu bílá engoba; vrstva 7: keramika: drobné atypické úlomky - jako ve vrstvě 6 vrstva 6: keramika: okraj nízko vzhůru vytažený, hrncina šedo hnědá, šedá, červená, ostřivo hrubozrnné - křemenné + rozptýlená slída (obr. 3: 26); drátek z barevného kovu (měď?) o průměru 2 mm, délka 56 mm; vrstva 5: keramika: okraj - světle hnědý na lomu až černý s povrchem bez vystupujícího ostřiva (obr. 3: 25).

SC4 - jako SC4 byly označeny vrstvy ulehle prachovité hlíny vytvářející polohu vysokou 0,6 m (ca od kóty 216,00 do 216,60 m n. m.). Ve vrstvě 4 byl nalezen parvus Václava III. (1300-1305). Ze získaného souboru keramiky je možné usuzovat na vznik SC4 - snad vyrovnávacích vrstev či planýrky, v průběhu 14. století, spodní partie vznikají v 1. polovině 14. století.

Nálezy- vrstva 4: soubor (63 zlomků) raně a vrcholně středověké keramiky je možno rozdělit do několika tříd (popis tříd u vrstvy 3) - A: 8%; deriváty keramiky s kalichovitým profilem okraje (obr. 3: 20) zdobené vícenásobnou vlnicí; B: 10%; (černá), 1x malý vzhůru vytažený okraj; C: 42% světlá, oxidační s červeným malováním a s vývalkovitou šroubovicí; D: 35% hnědá až červenohnědá s vystupujícím ostřivem; F: 5% - velmi tvrdě vypálená až slinutá keramika - „protokamenina“, na povrchu světle hnědá, na vnitřní straně výrazné technologické vývalky po vytáčení nádoby na rychloobrátkovém kruhu, na vnější straně drobné technologické rýhy; ostatní: 2 zlomky cihloviny (prejz?), 1x amorfní zlomek zkorodovaného železa; mince: poměrně dobře zachovalý parvus Václava III. (1300-1305) - určil M. Müller; vrstva 3: nehomogenní soubor (75 zlomků) raně a vrcholně středověké keramiky je možno rozdělit do několika tříd; A: derivát kalichovitěho okraje (obr. 3: 11); B: 40%, šedočerná, na povrchu černá keramika s výrazně vystupujícím hrubozrnným křemenným ostřivem s rozptýlenou slídou, zdobený vývalkovitou šroubovicí (obr. 3: 6, 14, 16, 17); C: 34%, světlá narůžovo-vělná keramika vyráběná na rychle rotujícím kruhu, někdy vnitřní strana krémově šedá, tvrdě vypálená; 1x ucho džbánu, zlomky s vývalkovitou šroubovicí, některé s červeným malováním, okraje (obr. 3: 4, 13); D: 20%, hnědá až šedo hnědá

OBŘ. 5. POPISKA VIZ NÁSLEDUJÍCÍ STRANA

OBR. 5. ŘEZ 4 A 4A S POPISEM VRSTEV: 8 - SVĚTLE HNĚDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, OJEDINĚLE UHLÍKY, ZRNA BŘIDLICE, VZÁCNĚ KERAMIKA, STŘEDNĚ ULEHLÁ AŽ MĚKKÁ, 10 - ZAHLINĚNÝ HRUBOZRNNÝ PÍSEK, ČETNÁ ZRNA AŽ ÚLOMKY (PRŮMĚR 1-3 CM) BŘIDLICE A MALÉ VALOUNKY OPUKY, OJEDINĚLE KERAMIKA, MÍRNĚ VRSTEVNATÝ, PŘI BÁZI HRUBO-ZRNNĚJŠÍ POLOHA, STŘEDNĚ ULEHLÝ (SPLACH NEBO VYROVNÁVACÍ VRSTVA), 12 - TMAVĚ ŠEDÝ SILNĚ ZAHLINĚNÝ BŘIDLICOVÝ ŠTĚRČÍK, OJEDINĚLE ZÁVALEK ŽLUTÉHO JÍLU (PŘEMÍSTĚNÉ BŘIDLICOVÉ ELUVIUM), 13 - SVĚTLE HNĚDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, VELKÝ VALOUN PÍSKOVCE, ÚLOMEK OPUKY, NĚKOLIK ÚLOMKŮ BŘIDLICE. KE, UHLÍK, STŘEDNĚ ULEHLÁ AŽ MĚNĚ ULEHLÁ, 14 - ČERNOŠEDÁ MÍRNĚ VRSTEVNATÁ BŘIDLICE, KOMPAKTNÍ AŽ ROZPADÁVÁ (CELISTVÉ BLOKY V PRŮMĚRU AŽ 20 CM), MÍSTY POVLAKY LIMONITU, 15 - POZVOLNÝ PŘECHOD MEZI VR. 8 A 10, VĚTŠÍ ÚLOMEK MALTY, 20 - RECENTNÍ ÚPRAVA ZAHRÁDKY - ŠEDÁ SYPKÁ PÍŠČITÁ HLÍNA, OPUKA, CIHLY, POLOHY PÍSKU, 21 - BĚLO-ŠEDÁ MALTA. 22 - VALOUNY V PÍŠČITÉ HLÍNĚ, NEHOJNĚ OPUKA, KŘEMENEC, SYPKÁ, 23 - HETEROGENNÍ SILNĚ PÍŠČITÁ HLÍNA, UHLÍKY, OPUKA, CIHLA, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 24 - BÍLÁ VRSTVIČKA VÁPNA, 26 - ÚLOMKY BŘIDLICE, 27 - HETEROGENNÍ ŠEDOHNĚDÁ HLÍNA, 40 % KAMENŮ A CIHEL, HL. PŘI BÁZI, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 28 - ŠEDOHNĚDÝ PÍSEK, 29 - ÚLOMKY OPUKY V ŠEDÉ HLÍNĚ, 30 - ŠEDÁ HLÍNA, MÍRNĚ PÍŠČITÁ, PŘÍMĚS ZLOMKŮ OPUKY, OJEDINĚLE CIHLA, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 31 - SVĚTLE ŠEDOHNĚDÝ MÍRNĚ ZAHLINĚNÝ PÍSEK, 32 - NAHNĚDLE ŠEDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, NEHOJNĚ UHLÍKY, MALTA, OPUKA, STŘEDNĚ AŽ MÁLO ULEHLÁ, 33 - OKROVÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, OJEDINĚLE UHLÍKY, STŘEDNĚ AŽ MÁLO ULEHLÁ, 34 - ŠEDÁ MÍRNĚ LESKLÁ HLÍNA, NEHOJNĚ VĚTŠÍ UHLÍK A OPUKA, MALTA, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 36 - DO ČERNOHNĚDÁ PROPÁLENÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, 37 - ŠEDÁ MÍSTY PÍŠČITÁ HLÍNA S ÚLOMKY MALTY, 38 - TMAVĚJI ŠEDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, NEHOJNĚ ZRNA OPUKY, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 39 - OPROTI VR. 32 BEZ MALTY, 40 - ŠEDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA S 20% ÚLOMKŮ OPUKY A MALTY O PRŮMĚRU 5-10 CM, NEHOJNĚ UHLÍK, 41 - HNĚDOŠEDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, NEHOJNĚ UHLÍKY, OPUKA, ULEHLÁ, 42 - OKROVĚ HNĚDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, ULEHLÁ. 43 - NAHNĚDLE ŠEDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, NEHOJNĚ DROBNÉ UHLÍKY, BŘIDLICE, ÚLOMKY OPUKY, DO ČERVENA VYPÁLENÉ HLÍNY, ULEHLÁ, 44 - HLADKÁ AŽ LESKLÁ ŠEDOHNĚDÁ PRACHOVITOJÍLOVITÁ HLÍNA, OJEDINĚLE ÚLOMKY OPUKY O PRŮMĚRU 4CM, ULEHLÁ, 45 - REZATÁ PÍŠČITÁ NEKVALITNÍ MALTA AŽ PÍSEK, HROUDA O PRŮMĚRU AŽ 12 CM, MÍRNĚ ZAHLINĚNÁ, KERAMIKA, ŠMOUHY, MAZLAVÉ HLÍNY, OPUKA, KŘEMENCE, VÁPNO?, 46 - HNĚDÁ JÍLOVITÁ HLÍNA, ŠEDÉ ŠMOUHY, VĚTŠÍ ÚLOMKY OPUKY, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 47 - UHLÍKY, 48 - HNĚDÁ JÍLOVITÁ HLÍNA, ŠEDÉ ŠMOUHY, VĚTŠÍ ÚLOMKY OPUKY, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 49 - ŠEDÁ ZRNA BŘIDLICE, ZAVLHLÁ, TMAVÁ HLÍNA, ULEHLÁ, 51 - TMAVĚ ŠEDÁ, HRUDKOVALA HLÍNA, ČETNÁ ZRNA BŘIDLICE, OJEDINĚLE UHLÍK, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 52 - HNĚDOŠEDÁ, HRUDKOVALA, SLABĚ PÍŠČILÁ HLÍNA, NEHOJNĚ BŘIDLICE, OPUKA, PÍSKOVCE, OJEDINĚLE DROBNÉ UHLÍKY, 53 - NAŠEDLE HNĚDÁ HLÍNA, ÚLOMKY BŘIDLICE, OJEDINĚLE OPUKY, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 54 - ZRNA BŘIDLICE (PRŮMĚR 0,5 CM), MEZI ZRNY SVĚTLÁ BEZOVÁ HLÍNA, ULEHLÁ, VZÁCNĚ OPUKA, 55 - SVĚTLE HNĚDÁ PRACHOVITÁ MÍRNĚ PLASLICKÁ HLÍNA, ÚLOMKY BŘIDLICE, MĚNĚ OPUKY, 56 - ŽLUTÝ PLASLICKÝ JÍL AŽ HLÍNA, NEHOJNĚ ZRNA BŘIDLICE, OJEDINĚLE VĚTŠÍ UHLÍKY, 57 - NAŽLOUTLE HNĚDÁ PRACHOVITÁ HLÍNA, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 62 - HNĚDÁ PLASTICKÁ HRUDKOVALA HLÍNA, OJEDINĚLE ZRNA OPUKY, BŘIDLICE A PÍSKOVCE, SMĚREM DOLU SE ZVĚLŠUJE JEJÍ ULEHLOSL, 63 - ŽLUTOHNĚDÁ HLÍNA SE ZRNY BŘIDLICE, VELMI ULEHLÁ (SVAHOVÁ HLÍNA).

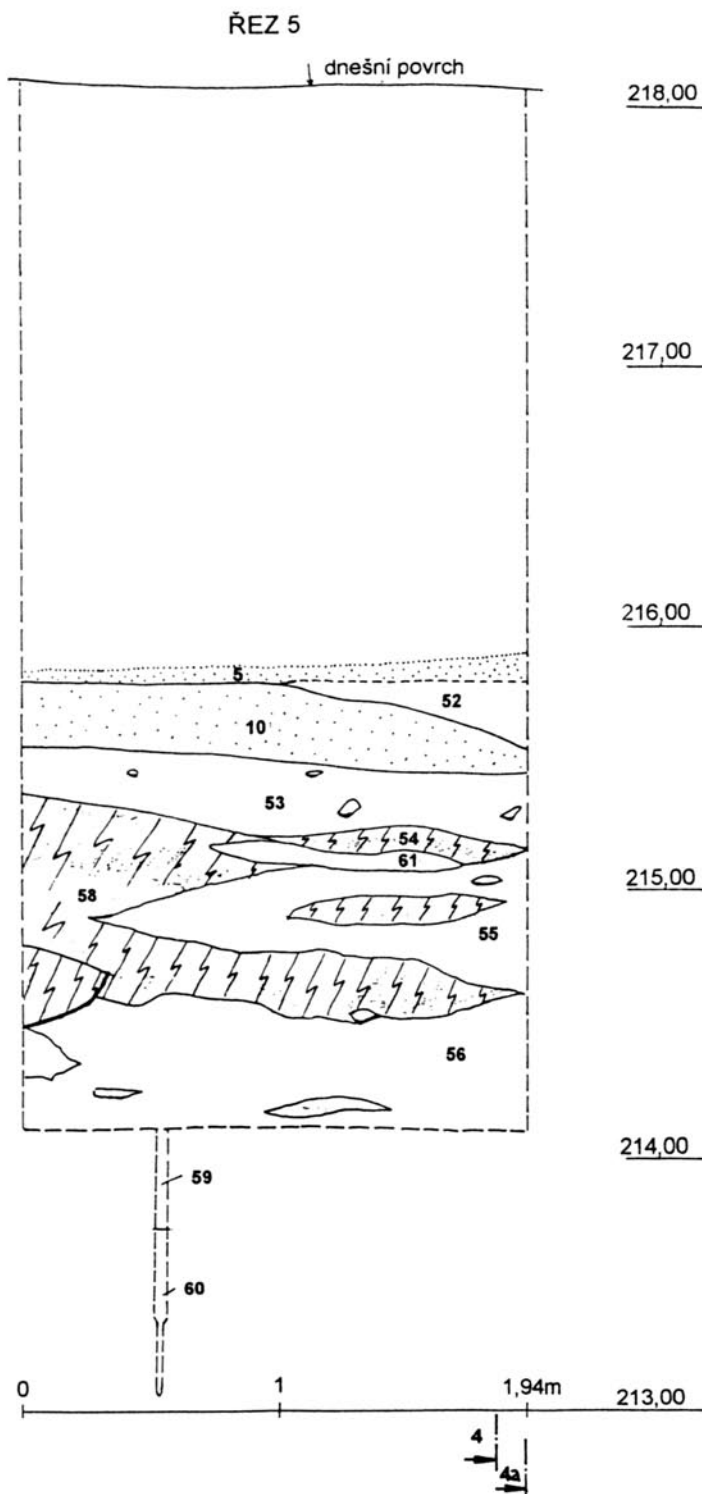
hrnčička s hrubozrnným ostřivem (obr. 3: 8, 10), s drobnými klasty až s šupinkami slídy (obr. 3: 7), jeden úlomek šedý, tvrdě vypálený má na vnitřní straně se zelenohnědou glazurou; E: 4%, tvrdě redukčně vypálená šedobílá keramika s černým vleštovaným, tuhovaným povrchem (obr. 3: 12); vrstva 41: keramika: okraj poklice (obr. 3: 3), materiál šedobílý bez vystupujícího ostřiva, okraj z vnitřní i vnější strany očazen, velice tvrdý oxidační výpal, 25-2 ucho nádoby- na povrchu světle šedé, na lomu černošedé, výrazně ostřené hrubozrnným křemenným ostřivem; úlomek prejzu: ti. 1,7 cm, světle červený hrubozrnný materiál, ostřivo až o prům. 0,5 cm.

SC5 - představuje mělký zahloubený objekt v jehož výplni se nacházely zlomky opuky a hrudky malty (vrstva 40). Stavební materiál se koncentroval hlavně nad tímto objektem ve vrstvě 35 tvořené polohou písčité žluté malty s opukovými kameny. Hypoteticky je možné tuto staveništní vrstvu spojit s gotickou fází stavby domu čp. 318/III. Podle keramiky (ve vrstvě 35 a ve vrstvě, která ji překrývá - vr. 34), je možno uvažovat o vzniku těchto situací v průběhu 15. století.

Nálezy - vrstva 34: převažuje černá až černošedá hrnčička s výrazným hrubozrnným ostřivem (křemenný písek s jemně rozptýlenou slídou), 1x drobný úlomek, na lomu narůžověle bílý, na vnější straně hnědý - hlazený, na vnitřní straně hnědá glazura; část pánvičky s nožičkou a držadlem - materiál - světle červený bez vystupujícího ostřiva, na vnitřní straně žlutozelená glazura; okraj (obr. 3: 1) materiál jako u pánvičky, okraj (obr. 3: 2) - světle hnědý s výrazným podílem ostřiva (hrubozrnný křemenný písek) plastický, vystupuje z povrchu; kachel - okraj z rohu kachle: režná šedobílá hrnčička s hrubozrnným ostřivem - převážně klasty křemene o průměru až 2 mm, vnitřní strana do hnědá až černá očazená, vnější strana s technickými rýžkami, na okraji zelenavá glazura, místy až žlutá. Dále byly nalezeny dva kusy hutnické strusky.

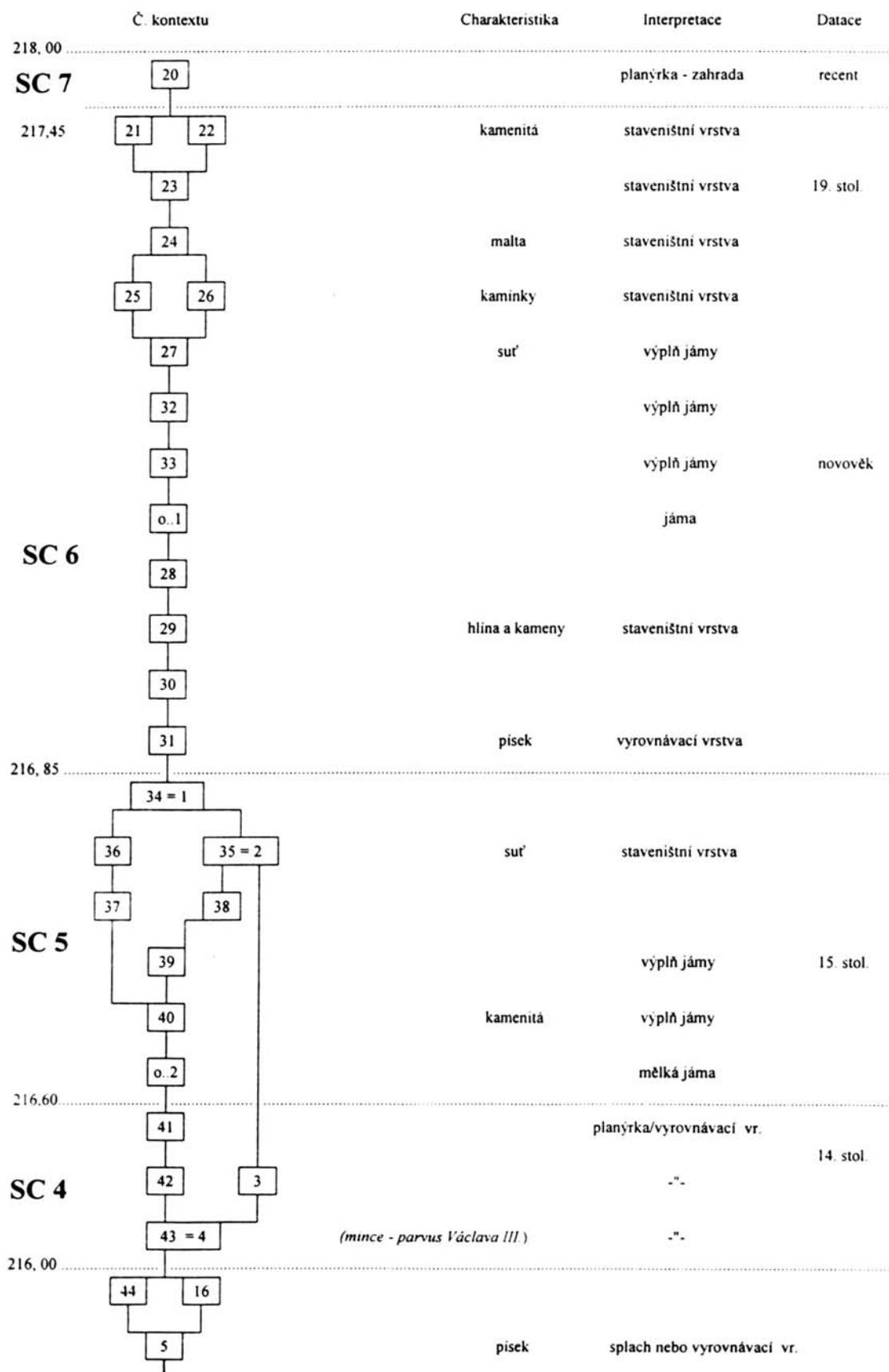
SC6 - reprezentuje několik staveništních úrovní o celkové mocnosti 0,6m, které je možno pouze šířeji řadit do novověku. Vrstvy 21-26 s největší pravděpodobností souvisejí s rozsáhlou přestavbou domu v polovině 19. století.

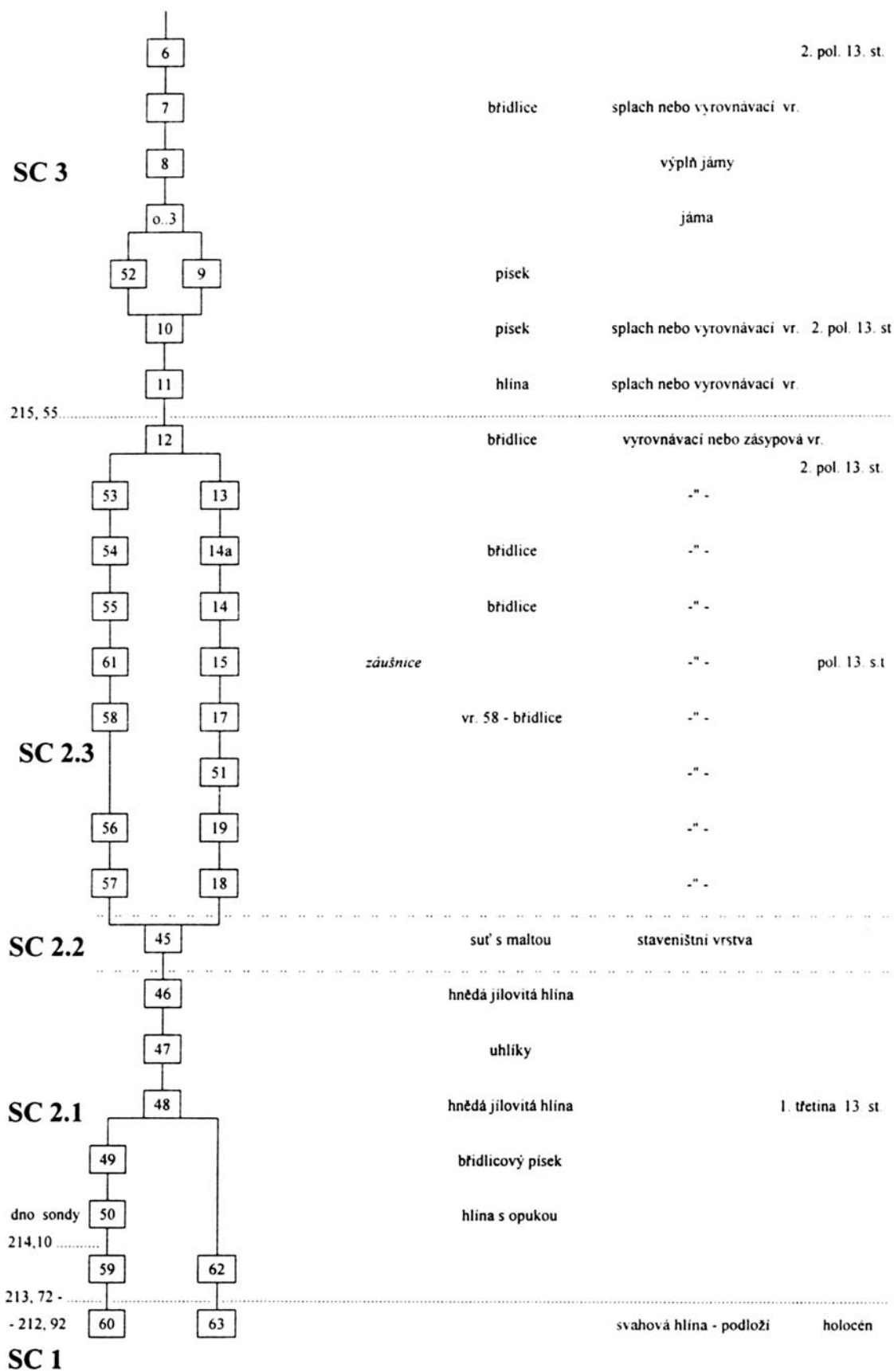
SC7 - závěr stratigrafie tvoří recentní terén předzahrádky domu - vrstva 20 (povrch 218,00, báze 217,45).

OBR. 6. ŘEZ 5 s POPISEM VRSTEV: 5 - ZAHLINĚNÝ ŠEDÝ HRUBOZRNNÝ AŽ STŘEDNĚZRNNÝ PÍSEK, PŘÍMĚS ZRN BŘIDLICE, OSTROHRANNÝ ÚLOMEK DIABASU A OPUKY, VALOUNY OPUKY, STŘEDNĚ ULEHLÁ (SPLACH NEBO VYROVNÁVACÍ VRSTVA), 10 -ZAHLINĚNÝ HRUBOZRNNÝ PÍSEK, ČETNÁ ZRNA AŽ KAMÍNKY (PRŮMĚR 1-3 CM) BŘIDLICE A MALÉ VALOUNKY OPUKY, OJEDINĚLE KERAMIKA, MÍRNĚ VRSTEVNATÝ, PŘI BÁZI HRUBOZRNNĚJŠÍ POLOHA, STŘEDNĚ ULEHLÝ (SPLACH NEBO VYROVNÁVACÍ VRSTVA), 52 - HNĚDOŠEDÁ, HRUDKOVALA, SLABĚ PÍŠČITÁ HLÍNA, NEHOJNĚ BŘIDLICE, OPUKA, PÍSKOVEC, OJEDINĚLE DROBNĚ UHLÍKY, 53 - NAŠEDLE HNĚDÁ HLÍNA, ÚLOMKY BŘIDLICE, OJEDINĚLE OPUKY, STŘEDNĚ ULEHLÁ, 54 - ZRNA BŘIDLICE (PRŮMĚR 0,5 CM), MEZI ZRNY SVĚTLÁ BEZOVÁ HLÍNA, ULEHLÁ, VZÁCNĚ OPUKA, 55 - SVĚTLE HNĚDÁ PRACHOVITÁ MÍRNĚ PLASTICKÁ HLÍNA, ÚLOMKY BŘIDLICE, MĚNĚ OPUKY, 56 - ŽLUTÝ PLASTICKÝ JÍL AŽ HLÍNA, NEHOJNĚ ZRNA BŘIDLICE, OJEDINĚLE VĚTŠÍ UHLÍKY, 58 - POLOHY ŠEDÉ SLÍDNATÉ BŘIDLICE (MASIVNÍ KUSY O PRŮMĚRU AŽ 40 CM, KAMENY O PRŮMĚRU 5-15 CM, I ZRNA DO 1 CM, BŘIDLICE PROLOŽENA NEPRAVIDELNÝMI POLOHAMI SVĚTLE HNĚDÉ PRACHOVITĚ MÍSTY AŽ JÍLOVITĚ STŘEDNĚ ULEHLÉ AŽ PLASTICKÉ HLÍNY S PŘÍMĚSÍ ZRN BŘIDLICE (ZNAČNĚ CHAOTICKÁ TEXTURA VRSTVY). SMĚREM K V PŘECHÁZÍ DO VR. 55, 59 -HNĚDOŠEDÁ, MÍRNĚ HRUDKOVALA HLÍNA, 60 - HNĚDOŠEDÁ PLASTICKÁ HLÍNA, ULEHLÁ (SVAHOVÁ HLÍNA), 61 - OPROTI VR. 55 JÍLOVITÁ, BEZ PŘÍMĚSÍ.

Vývojový diagram

OBR. 7. VÝVOJOVÝ DIAGRAM SONDY.

8. Vyhodnocení výzkumu

Sonda (o rozměrech 2,2 m x 3,0 m a hloubce 4 m) byla situována v místě předlokační osady Obora, 17 m severně od bývalého románského kostela sv. Jana. Pod novověkými a vrcholně středověkými staveništními vrstvami a navážkami, při jejichž bázi byl na niveletě 216,00 m n. m. nalezen parvus Václava III., bylo odkryto písčité souvrství interpretovatelné jako splach. To překrylo zásyp patrně přirozené deprese mocný ca 2 m. Dno této deprese bylo zachyceno geologickými sondovacími tyčemi na kótách 213,72 a 212,92. Po srovnání těchto výšek s kótou podloží u kostela sv. Jana (cca 215,00) vyplývá, že zmíněný kostel stál na dílčí elevaci nacházející se na jižním svahu ostrožny Pražského hradu. Svrchní partie zásypu deprese byla tvořena velkými rozpukanými břidlicovými bloky, které připomínaly skalní podloží (maximální mocnost této kamenité polohy byla 1 m). Jedná se o materiál, který sem byl přemístěn v důsledku značných zemních prací v 2. polovině 13. století snad z míst výše ve svahu. Hypoteticky je možné tyto aktivity spojit s dobou lokace Malé Strany, kdy dochází k přesunu velkého objemu materiálu nejen při hloubení příkopů před hradbami, ale též při vytyčení nové komunikace (dnešní ulice Nerudova a Úvoz), kdy bylo nutno odsekát část skalního podloží (Čiháková 1995, 229). Pod břidlicí byla nalezena v druhotné poloze pozlacená esovitá záušnice o průměru 13 mm. Střední partie zásypu byla tvořena stavební sutí, kterou lze snad hypoteticky spojit s některou ze stavebních etap kostela sv. Jana. Tato poloha vzniká někdy v průběhu 1. poloviny 13. století. Spodní převážně hlinitá poloha zásypu obsahovala keramiku s klasicky zduřelým okrajem. Významným zjištěním byl nález přemístěných skalních bloků, které by v malé a dále neprohlubované sondě mohly být mylně interpretovány jako intaktní podloží.

J. Havrda: Zur Besiedlung im Raum des Obora auf der Prager Kleinseite (Ausgrabung in der Špork Gasse)

Im Raum der Vorgründungssiedlung Obora, 17m nördlich des ehemaligen romanischen St. Johannes vor Haus-Nr. 318/III wurde eine Sonde angelegt (Masse: 2,6 x 3,0 m, Tiefe 4 m). Unter den neuzeitlichen und hochmittelalterlichen Schichten mit Bauschutt - an deren Basis (216,00 m ü.M.) ein parvus Wenzels III. gefunden wurde - kam eine Sequenz sandiger (Spühl-) schichten zu tage, unter denen sich die Verfüllung einer offenbar natürlichen ca. 2 m tiefen Senke befand. Der Boden dieser Depression konnte durch Sondagen mit dem geologischen Bohrer auf den Koten 213,72 und 212,92 bestimmt werden. Aus dem Vergleich dieser beiden Höhenangaben mit der Kote des Untergrundes bei der St. Johanneskirche (ca. 215,00) geht hervor, dass die erwähnte Kirche auf einer teilweisen Erhebung am Südabhang des Bergsporns der Prager Burg stand. Der obere Teil der Verfüllung der Senke bestand aus grossen aufgesprungenen Schieferblöcken, die dem Felsuntergrund ähnlich sind (diese Steinlage war maximal 1 m stark). Es handelt sich um Material, das hierher im Zuge ausgedehnter Bodenarbeiten in der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts vielleicht von höhergelegenen Stellen des Abhangs gelangt sein wird. Theoretisch können diese Aktivitäten mit der Zeit der Lozierung der Kleinseite in Verbindung gebracht werden, als es zu einer Verlagerung grosser Materialmengen nicht nur vom Ausheben der Gräben vor den Stadtmauern sondern auch bei der Anlage eines neuen Weges (der heutigen Neruda-Gasse und des Úvoz) kam, als ein Teil des Felsuntergrundes beseitigt werden musste (Čiháková 1995, 229). Unter dem Schiefer wurde in sekundärer Lage ein vergoldeter S-formiger Schlafenring mit 13 mm Durchmesser gefunden. Der Mittelteil der Verfüllung bestand aus Bauabfall, der evtl. mit einer der Bauetappen der St. Johanneskirche in Zusammenhang steht. Diese Lage selbst entstand irgendwann in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts. Der untere überwiegend erdige Teil der Verfüllung enthielt Keramikscherben mit dem klassischen Wulstrand. Wäre die kleine Sonde nicht mehr tiefer ausgehoben worden, hatte dieser bedeutende Fund versetzter Felsblöcke fälschlich als intakter Untergrund interpretiert werden können.